

باسمه تعالی

خلاصه سومین نشست تخصصی کارگروه اصلاح ساختار مالیاتی حمایتی

عنوان نشست: نقش سازوکارهای باز توزیعی در تحقق عدالت اجتماعی از منظر افراد و خانواده‌ها

تاریخ برگزاری نشست: ۱۴۰۲/۰۴/۰۷

حاضران در نشست: دکتر علی حیدری، دکتر محمدجواد توکلی، دکتر مهدی موحدی بکنظر، دکتر محمدرضا کارگر، دکتر صابر شیبانی، دکتر نرگس اکبرپور، دکتر اشکان هراتی

خلاصه نشست

آقای دکتر موحدی بکنظر: خوشامدگویی و توضیح اجمالی در مورد اهمیت موضوع بحث

آقای دکتر حیدری:

ایشان در دو حوزه به ارائه بحث پرداختند:

۱. مالیات

۱. بیان تعاریف مختلف مالیات و تاریخچه مالیات‌ستانی در ایران و کشورهای دیگر.
۲. نقش‌ها، کارکردها و ویژگی‌های مالیات عبارت‌اند از:
 - ✓ مالیات محصول مدنیت، جامعه‌پذیری، قانون‌مداری و شکل‌گیری دولت‌ها و سازمان‌هاست.
 - ✓ مالیات لازمه و جزء لاینفک دولت‌ها و حکومت‌هاست و در همه کشورها رایج است.
 - ✓ مالیات برای تأمین مالی سیاست‌ها، اهداف، مقاصد و نیات حکومت‌ها و دولت‌ها وضع، دریافت و هزینه می‌شود.
 - ✓ مالیات یکی از ابزارهای مؤثر در سیاست‌ها و سازوکارهای بازتوزیعی ثروت و درآمد و رفع گسست‌های طبقاتی و کاهش فاصله اقتصادی و اجتماعی است.
 - ✓ مالیات برای تأمین مالی ارائه خدمات اجتماعی و حمایت از اقشار فرودست جامعه است.
 - ✓ مالیات برای تأمین مالی لازم جهت تولید کالاهای عمومی و انجام خیر اجتماعی و شکل‌دهی تکافل عمومی و اجتماعی و ایجاد رفاه عمومی است.
 - ✓ مالیات برای تأمین مصالح عامه و پرداختی بلاعوض بوده و ما به‌ازای مستقیم برای پرداخت‌کننده ایجاد نمی‌کند.
 - ✓ مالیات در زمره اموال عمومی، مشاع و بین‌نسلی است و حق مطالبه خاص برای پرداخت‌کننده ایجاد نمی‌کند.

ب. تأمین اجتماعی

۱- بیان تعریف و خاستگاه تأمین اجتماعی

۲- تبیین عملیاتی مفهوم تأمین اجتماعی عبارت است از: مجموعه اقدامات کلید دستگاه‌های اجرایی و نهادهای حاکمیتی و دولتی و ظرفیت‌های مردمی جهت:

✓ تأمین نیازهای اساسی آحاد مردم.

✓ دسترسی فراگیر، جامع و مکفی به خدمات و پوشش‌های امدادی، حمایتی و بیمه‌ای.

✓ بهره‌مندی عادلانه از منابع عمومی و رفع نابرابری‌های پیشینی و پسینی.

✓ حمایت از مردم در برابر مخاطرات اجتماعی و اقتصادی.

✓ صیانت از مردم به‌ویژه اقشار ضعیف جامعه در مقابل مخاطرات اقتصادی و اجتماعی و

خانوادگی (ریسک‌هایی نظیر بازنشستگی، از کارافتادگی، فوت، بیکاری و بیماری)

✓ توان‌بخشی و توانمندسازی و مهارت‌افزایی آحاد جامعه به‌ویژه گروه‌های در معرض فقر و

آسیب اجتماعی و باز اجتماعی شدن مبتلایان به فقر و آسیب اجتماعی.

✓ دسترسی عادلانه به فرصت‌های اقتصادی و اجتماعی.

۳- نقش‌ها و کارکردهای تأمین اجتماعی (امدادی، حمایتی و بیمه‌ای) عبارت‌اند از:

✓ برای انجام کار (همکاری، همیاری و تعاون).

✓ برای رفع و دفع خطر یا حادثه یا سانحه و یا بحران.

✓ برای ترمیم و جبران خسارات پس از وقوع خطر.

✓ برای توزیع ریسک‌ها.

✓ برای ایجاد ثبات و آرامش خاطر و اطمینان و امید به آینده.

✓ برای آینده‌نگری، آتیه‌اندیشی و دوراندیشی، پیش‌بینی و حزم.

✓ برای ایفای وظایف کارفرمائی.

✓ برای تولید و ارائه کالای عمومی به‌عنوان وظیفه دولت‌ها و حاکمیت‌ها.

✓ برای اخلاق، انسانیت و معنویت.

✓ برای انسجام اجتماعی، پیوستگی اجتماعی، سرمایه اجتماعی و هم‌سرنوشتی (مانند کرونا).

✓ برای ارتقای عدالت اجتماعی.

✓ برای زمینه‌سازی تحقق دموکراسی و یا مردم‌سالاری

۴- بیان شواهد و قرائن دینی در مورد هر یک از کارکردهای تأمین اجتماعی.

۵- بررسی تفاوت‌های رفاه از منظر اسلام و غرب به‌عنوان مثال:

✓ مقوله رفاه در حکومت‌های غیرمسلمان یک هدف غائی است؛ ولی در حکومت‌های اسلامی

وسيله و سکوی پرشی است که می‌تواند انسان را به اوج سعادت برساند.

✓ در اسلام بر تکریم مددجویان تأکید بسیار شده؛ ولی در نگاه غربی لزوماً تکریم مددجو مطرح نیست.

✓ در حکومت‌های غیردینی رسیدگی به اقشار ضعیف صرفاً یک وظیفه حکومتی است؛ اما در اسلام علاوه بر حکومت، مردم نیز نسبت به این امر مسئول هستند.

۶- بیان مفهوم رفاه در آموزه‌های دینی.

۷- تبیین نقش حاکمیت در تکافل اجتماعی و توازن اجتماعی جامعه.

۸- تبیین تأثیرات نظام مالیاتی بر کارکرد نظام تأمین اجتماعی.

۹- نتایج تحقیق عبارت‌اند از:

✓ سازوکارهای بازتوزیعی از جمله نظام مالیاتی و نظام تأمین اجتماعی به‌ویژه در لایه بیمه‌های تأمین اجتماعی نقش بسزایی در بازتوزیع بین قشری و بین‌نسلی و کاهش فاصله طبقاتی و ایجاد توازن اقتصادی و اجتماعی در جامعه و بالاخص در تحقق عدالت اجتماعی معطوف به افراد و خانواده‌ها دارند.

✓ نظام مالیاتی نقش تعیین‌کننده‌ای در تأمین اطلاعات ثبتي مبنا و عملیاتی موردنیاز جهت شکل‌دهی نظام تأمین اجتماعی چندلایه (امدادی، حمایتی و بیمه‌ای) و چندسطحی در لایه بیمه‌های اجتماعی (پایه، مازاد و مکمل) و جانمایی صحیح مردم در دهک‌های درآمدی و غربالگری اقتصادی و اجتماعی و هدف‌یابی مؤثر نظام تأمین اجتماعی دارد.

✓ نظام مالیاتی در تحصیل منابع مالی موردنیاز دولت برای تأمین خدمات و پوشش‌های مربوط به لایه‌های امدادی و حمایتی و سطح پایه لایه بیمه‌های اجتماعی جهت اقشار فرودست جامعه تأثیرگذار است.

✓ نظام مالیاتی از یک‌طرف با اعطای تخفیف و اعمال مشوق‌ها و محرک‌های مالیاتی در مناطق محروم و نیز برای فعالیتهای نیکوکارانه و یا برای تشویق به‌کارگیری اقشار خاص، زمینه توانمندسازی آنان را فراهم می‌نماید و از سوی دیگر با اخذ مالیات از فعالیت‌ها و کالاهای آسیب‌رسان به اشتغال ملی، معیشت و سلامت افراد و خانوارها و یا اخذ مالیات علی‌حده بابت خدمات و کالاهای لوکس و تزیینی و در مناطق لوکس به توازن منطقه‌ای کمک می‌نماید.

✓ چنانچه در مسیر تحقق نظام چندلایه تأمین اجتماعی اعمال پارادایم مالیات محور (بوريجی) به‌جای پارادایم مالیات محور (بیسمارکی) در لایه‌های پایه بیمه‌های اجتماعی و شکل‌دهی نظام بیمه اجتماعی ملی (فراگیر و همگانی) از سوی متولیان ذی‌ربط مدنظر قرار گیرد، نظام مالیاتی نقش محوری در تأمین منابع مالی برای شکل‌دهی سطح پایه بیمه‌های اجتماعی ایفا خواهد نمود.

✓ ملاحظه: قبل از هر کاری تجمیع و تمرکز اطلاعات مالی مربوط به کلیه مالیات‌ها و شبه مالیات‌ها، یارانه‌ها، تخفیفات، تسهیلات، ما به‌زای خدمات عمومی، مساعدت‌ها و حمایت‌های

اجتماعی در یک رویکرد پلتفرمی و با تعامل هوشمند بین نظام مالیاتی، نظام تأمین اجتماعی، نظام یارانه‌پردازی، امری ضروری و حیاتی می‌باشد.

آقای دکتر کارگر:

- ۱- باید در گام دوم به سمت سیاست‌گذاری‌هایی برویم که از تجربیات اشتباه گذشته درس گرفته و دیگر به دنبال آزمون و خطا نباشیم.
 - ۲- راهکار ایجاد ارتباط درست بین نظام مالیاتی و حمایتی و اینکه چه مدلی برای ایجاد بهتر این ارتباط مناسب‌تر است در بیانات ارائه‌دهنده محترم نبود.
- جواب: در سیاست‌های ابلاغی تأمین اجتماعی این راهکارها دیده شده.

آقای دکتر شیبانی

- ۱- نباید نظام مالیاتی را جدای از نظام اقتصادی کشور تحلیل نمود؛ زیرا ساختار اقتصادی بر روی نظام مالیاتی اثرگذاری شدیدی دارد.
- ۲- برای یکپارچه‌سازی نظام مالیاتی حمایتی در گام اول باید بانک‌های اطلاعاتی مربوطه مانند بانک‌ها، سازمان مالیاتی، سازمان ثبت‌اسناد و..... به همدیگر متصل شوند تا در لحظه بتوان آمار فقر و تک‌تک فقرا را رصد نمود.

خانم دکتر اکبرپور

- ۱- قبل از یکپارچه‌سازی نظام مالیاتی و حمایتی مخصوصاً حمایتی در حوزه بیمه باید همخوانی قوانین این دو حوزه اصلاح شود.
- ۲- تضمین واقعی هم‌زمانی وصول منابع مالیاتی و تخصیص به بیمه‌های اجتماعی باید ایجاد شود.
- ۳- ایجاد فرهنگ‌سازمانی یکسان بین سازمان مالیات و بیمه اجتماعی در صورتی که بناست این دو سازمان به لحاظ فیزیکی یکپارچه شوند.